

Inzake de verantwoordelijkheid voor de evacuatietransporten uit het Auschwitz-complex alsook uit andere concentratiekamp-complexen zijn maar weinig Duitse stukken bewaardgebleven maar er zijn aanwijzingen dat midden januari '45, d.w.z. vlak na de inzet van het winteroffensief van het Rode Leger (12 januari), een algemeen bevel van Himmler is uitgegaan naar de *Höhere SS- und Polizeiführer* in de gebieden ten oosten van de Oder-Neisse-lijn dat in geval van nadering van het Rode Leger alle gevangenen naar het westen moesten worden afgevoerd of, als dat niet mogelijk was, doodgeschoten. Dat algemene bevel lag in de lijn van al eerder gegeven bevelen die op hun beurt tot instructies van lagere instanties hadden geleid. Zo had de *Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD* in een deel van Oost-Polen waar het Rode Leger in aantocht was, op 21 juli '44 een geheime instructie doen uitgaan naar alle *Aussenstellen* van de *SD* welke inhield dat zij hun gevangenen standrechtelijk ter dood moesten veroordelen en executeren of naar een concentratiekamp overbrengen – was dat alles als gevolg van de militaire ontwikkelingen niet mogelijk, dan dienden de gevangenen opgesloten te worden in gebouwen die in brand gestoken of opgeblazen moesten worden.

Overeenkomstige plannen werden, schijnt het (het is op zichzelf ook logisch), met betrekking tot de gevangenen van het Auschwitz-complex opgesteld – die gevangenen zelf gingen er in elk geval van uit dat het, als bevel tot evacuatie gegeven zou worden, hoogst riskant zou zijn om in het kamp te blijven. Wel te verstaan: zieken hadden geen keus, en onder hen waren velen die niet anders verwachtten dan dat de laatste *SS*'ers die het complex zouden verlaten, de ziekenbarakken in brand zouden steken.

★

Berder vermeldden wij dat zich in *Auschwitz I, II en III* in augustus '44 honderdvijfduizend ingeschreven gevangenen bevonden. Daar waren nieuw ingeschreven gevangenen bijgekomen, ook uit Nederland (het laatste deportatietransport uit Westerbork dat dit kamp in Drente op 3 september had verlaten, kwam op de 5de in Auschwitz aan en nadien waren daar nog transporten uit Theresienstadt gearriveerd waarin zich omstreeks drieduizend uit Nederland gedeporteerden bevonden) – anderzijds waren ingeschreven gevangenen aan selecties ten offer gevallen of 'normaal' overleden dan wel naar andere concentratiekamp-com-